

DE OOSTEUROPESE ROLLERCOASTER GAAT WEER DRAAIEN

Door Victor A.C. Remouchamps. (Luitenant-kolonel der Artillerie b.d.)

Militair en politiek analist

Mei 2018.

Inleiding

Er zit een andere president in het Witte Huis. Een die doet wat hij heeft beloofd ondanks alle weerstand. Dat is andere koek dan de narcistische orerende Obama die regelmatig zijn politieke acceptatiegrenzen verlegde (In Obama's jargon de "rode lijnen"). Die huidige bewoner van het Witte Huis heeft intussen bewezen van een ander kaliber te zijn dan zijn voorganger die als erfenis een tweedeling van de Amerikaanse samenleving en een versplinterd Westen achterliet alsmede een handvol internationale problemen. De *Rocket Man* in Pyong Yang en de Palestijnen in Ramallah hebben inmiddels kunnen constateren uit welke hoek de wind waait en moeten eieren voor hun geld gaan kiezen. Trump is een "*much harder nut to crack*" en niet bang voor kritiek van vriend en vijand.

Voor Vladimir is het wennen dat de piketpalen van het geostrategische speelveld inmiddels verzet zijn, vast verankerd, en door hem verwachte verzachting van de Amerikaanse sancties is uitgebleven. Even vergat hij uit het raam te kijken en plotseling waren de sancties twee keer verscherpt, een groot aantal Russische functionarissen uitgewezen en het Russische consulaat in San Francisco gesloten. De reden die Trump c.s. gaven: "*The sanctions were not aimed to punish Moscow for any particular event, but are instead a broader measure aimed at the totality of the Russian government's ongoing and increasingly malign activities in the world.*" In die zin is de ongewenste Russische inmenging in het dagelijkse Amerikaanse politieke leven als een boemerang teruggekomen.

Het is even slikken, maar de nieuwe ontwikkelingen op het (inter)nationale podium dwingen Vladimir om zijn speerpunten en prioriteiten nog eens nader te evalueren en eventueel bij te stellen. Met name nu ook de gebeurtenissen in Syrië hem weinig aanzien kunnen bieden.

Rusland

Door het aanscherpen van het Amerikaanse sanctieregime wordt het nog moeilijker om zijn morrende *inner circle* en groeiende onrust bij de bevolking in toom te houden.

De eerste tekenen aan de wand zijn reeds zichtbaar Volgens een artikel in de *Moscow Times*¹ is Poetin's populariteit na de *electorale aardverschuiving* tot onder de 50 % gezakt. De kans is groot dat - net als in de periode van president Reagan² - de Russische Federatie niet meer in staat zal zijn de gevechtskracht van de Russische strijdmacht op het huidige peil te houden, laat staan die te verhogen. Als het Kremlin inderdaad gedwongen is het mes in de strijdmacht te zetten, dan kruipt de betonrot in de fundering van Moskou's buitenlands beleid en zal het imago als mondiale supermacht verkrumelen.

Mocht de USA er in slagen om het aangetaste buitenlandimago op te poetsen en door de resultaten op het Koreaanse schiereiland, evenals de veranderde opstelling t.o.v. Palestijnen, Assad en VN het tijdens de Obama-periode verloren gegaan terrein (deels) terug te winnen,

dan heeft dit gevolgen voor het mondiale machtsevenwicht. Een verschuiving zal herkenbaar zijn in het Russische gebied van belangstelling. Bondgenoten zullen hun houding t.o.v. Moskou moeten gaan herzien. Tijdens de 14 mei overwinningssparade in Moskou gaf alleen de vertegenwoordiger van Moldavië; Igor Dodon, acte de présence. Overige staatshoofden van de CIS-landen lieten het afweten of lieten zich vertegenwoordigen door hooggeplaatste ambtenaren. De *“Novaya Gazeta”* schreef: *“Slowly and as the mathematicians say asymptotically ... the post-Soviet era with its elite solidarity and devotion to Moscow is running out”*.

Armenië

Sargysian

Karapetyan

Pashinian

Armenië onder leiding van de volledig corrupte regering van Karen Karapetyan en zijn eerste minister Serzh Sargysian, was jarenlang één van de trouwste volgelingen van het Kremlin. Armenië

bleek een goede leerling te zijn. Om net als in Rusland de macht in handen te houden van de corrupte regeringskliek en de al even corrupte Armeense Volksvertegenwoordiging, werd ook in Armenië het estafettestokje doorgegeven van president naar zijn eerste minister, vice versa.

Het was voor Sargysian en zijn team³ dan ook een onplezierige verrassing dat een groot deel van de Armeense bevolking het spelletje niet wenste mee te spelen. Dat ging massaal de straat op en dwong Sargysian af te treden. Poetin werd kennelijk volledig verrast, want de Russische eenheden die in Armenië zijn gestationeerd⁴ kregen geen opdracht om net als in Georgië in 2008 en Oekraïne in 2014, in te grijpen. Wanneer Nikol Pashinian (de leider van de protestacties) op de Armeense bestuurderstoel komt te zitten en hij nieuwe verkiezingen zal uitschrijven, gaat naar verwachting Rusland één van zijn trouwe vazallen in de zuid-Kaukasus kwijtraken. De vraag is vervolgens welke kompasrichting de nieuwe Armeense regering met de prowesterse Georgië en Azerbeidzjan als burens, zal gaan volgen. Het lijkt er op dat Poetin de gehele zuidelijke Kaukasus kwijt zal raken en de buffer voor zijn antiterrorismebeleid zal verliezen.

Moldavië

In Moldavië staan twee toekomstvisies met elkaar op gespannen voet: het pro-Moskou Russisch-Orthodoxe bevolkingsdeel versus de prowesterse oppositie.

Petrenco, leider van de communistische partij, benadrukt dat Moldavië een soevereine staat is met een eigen identiteit die gedurende vele eeuwen is gevormd. Het middeleeuwse vorstendommetje Moldavia is volgens hem het vertrekpunt van de huidige staat. Moldavië heeft altijd een brugfunctie gehad tussen Europa en Rusland en daarom hoort het land noch

bij Europa, noch bij Rusland. Zoals het een goede communist betaamt, spreekt ook Petrencu met twee tongen: hij beweert een voorstander te zijn van een verdergaande integratie in de Europese Unie, maar vaart daarentegen al jaren een pro-Moskou koers.

De prowesterse oppositie heeft een andere kijk op het Moldavische verleden. Volgens Anatol Petrencu, historicus en voorman van de *“Action European Movement”* vormt Moldavië al eeuwen één natie met Roemenië: *“We spreken dezelfde taal, delen dezelfde cultuur en geschiedenis en zijn etnisch gezien Roemenen”*⁵. Het is volgens hem vanzelfsprekend dat Moldavië zich oriënteert op Europa.

Mocht de bevolking middels een democratische verkiezing zich uitspreken voor aansluiting bij Europa en aansturen op een verdere integratie met Roemenië (een NAVO-lidstaat), dan raakt Poetin een Russisch georiënteerde enclave en springplank naar Europa op de Balkan kwijt.

Belarus

Een andere eens zo trouwe volgeling van Moskou heeft de afgelopen maand duidelijk gemaakt dat de verwachte integratie van Belarus in de RF wordt afgeblazen.⁶ Lukashenko heeft al een paar keer duidelijk gemaakt het niet met Moskou eens te zijn over het participeren in een gewapend conflict tegen Oekraïne. Nu Belarus op economisch gebied niet al te veel van het steeds zwakker wordende Rusland lijkt te verwachten, heeft Lukashenko zijn koers aangepast:

- Eén van die aanpassingen is het vertrekken van visa aan 79 landen⁷ en die beslissing blijkt tot het bezetten van de Russisch-Belarussische grensovergangen door eenheden van de FSB geleid te hebben;
- Lukashenko's uitspraken *“Broeders van Oekraïne”* en *“Belarus strijd voor onafhankelijkheid”* hebben de woede van Poetin aangewakkerd;
- De sabotage van de westerse economische boycot van goederen uit het Westen is een derde koerswijziging. Belarus exporteerde goederen en etenswaar naar Rusland, die het land zelf niet produceert, zoals garnalen, kiwi's en oesters;
- Lukashenko blijft halsstarrig weigeren een Russische luchtmachtbasis op Belarus' grondgebied⁸ te accepteren;
- Lukashenko verklaart dat hij weliswaar de buitenlandse politiek van het Kremlin zal blijven steunen, maar dat Belarus tevens zal trachten de kanalen naar de Europese en Amerikaanse markt open te houden. Belarus zal haar eigen buitenlandse politiek blijven volhouden, zelfs wanneer dat consequenties heeft voor de relatie met Rusland.

Lukashenko stelt dan ook: *“Het is duidelijk dat wij onze pogingen om te streven naar blijvende verbetering van de relatie tussen Belarus en het Westen, zoals vastgelegd in het politieke programma “Eastern Partnership” van de EU... Rusland heeft met haar antwoord op het westerse sanctiebeleid ook de deur gesloten voor melk, vlees en suikerproducten uit ons land... de wereld bevindt zich in een moeilijke, lastige situatie en daarom moeten wij onze eenheid en stabiliteit blijven beschermen”*. Wanneer Lukashenko benadrukt dat: *“National selfishness, ignoring the interests of their partners and even allies, egocentrism, violation of international norms, are turning into inseparable parts of the policies of the world's leading*

players.... no country, even one from the list of the great countries, can be successful if it becomes isolated from others", wijst hij duidelijk met de beschuldigende vinger naar Moskou.

Belarus neemt een sleutelpositie bij de ambities van het Kremlin in en vooral in de benadering van de Baltische staten. Als Moskou in de nabije toekomst binnen de context van kunstmatige, door Moskou niet erkende grenzen wil gaan corrigeren en de oude Sovjet Unie situatie wil herstellen, moet hij eerst het *Suwalki gat* sluiten⁹ om de aanvoer van NAVO-grondeenheden naar de Baltische staten te voorkomen. Daarvoor heeft hij Belarus troepen nodig om de operationele randvoorwaarden te scheppen voor Russische *Follow-on-Forces* die het gat definitief moeten sluiten. Vanuit die invalshoek benaderd kan Poetin een verlies van Belarus als bondgenoot niet accepteren. Op de een of andere manier zal het huidige draaiende Belarus leiderschap permanent geneutraliseerd moeten worden en vervangen door een sterk pro-Moskou varend gezelschap. Vermoedelijk ligt een militaire optie niet op Poetin' s bureau en wacht hij op de parlementaire in 2019 en presidentiële verkiezingen in Belarus in 2020.

Informatie doet vermoeden dat Russische staatsmedia en trollenfabriek al een "*regiem change*" opdracht hebben gekregen om de aanloop naar die verkiezingen zodanig te modelleren, dat het zittende politieke leiderschap geen kans op herverkiezing kan maken. Vermoedelijk zullen de inspanningen zich toespitsen op:

- De "eeuwige broederschap" tussen Rusland en Belarus. Feitelijk maakt de Belarussische bevolking deel uit van het Slavische broederschap.
- De economische steun van de Russische Federatie die Belarus tot nu toe heeft genoten. Wanneer een nieuw leiderschap van Belarus een minder vriendelijke houding zal gaan voeren, dan kan die economische steun opdrogen.
- De chaos in Europa en de steeds maar slechtere Trans-Atlantische band.
- De Belarussische tegenkrachten spelen juist in op het verschil tussen de Russische en de Belarussische bevolking: Belarus heeft haar **eigen** identiteit, **eigen** taal en **eigen** geschiedenis, en aansluiting bij de Europese Unie zal meer voordelen opleveren dan de al vrijwel teloor gegane *Eurasian Economic Union*.¹⁰

De vraag of en hoe Lukashenko en zijn politieke *inner circle* zich kunnen wapenen tegen deze nepnieuws-tsunami en in welke mate die effect heeft op de Belarus bevolking in het algemeen en het electoraat in het bijzonder, zal in de komend 12 tot 24 maanden beantwoord worden.

Muntjes voor de rollercoaster

Trump' s verschijning in het Witte Huis heeft effecten gehad voor de politieke omgeving van de Russische Federatie en die effecten hebben het bestaan van Poetin in het Kremlin er niet eenvoudiger opgemaakt. Er zijn signalen herkenbaar, dat in de nabije toekomst de muntjes in de lucht gegooid worden, die nodig zijn om de Oost Europese *rollercoaster* in de zuidelijke Kaukasus, oostgrens van de Balkan en het grensgebied Baltische staten-Belarus, in beweging te brengen en de snelheid te beheersen. Het is zaak dat Brussel, Mons en Washington die ontwikkelingen op de voet blijven volgen teneinde die muntjes op te vangen en in de zak te stoppen om in voorkomend geval de *rollercoaster* te besturen of te stoppen.

-
- ¹ De bron voor de inhoud van dat artikel is de enquête uitgevoerd door de VTsOM, het officiële Russische Onderzoekscentrum naar Publieke Opinie (*Vsyerossiiskii tsestr izučenija obščestvennogo mnenija – VTsIOM*). Volgens die enquête is de meest betrouwbare politieke leider Poetin met 48,4 % (was 58,9 % in maart 2018). Shoigu, de minister van Defensie, staat met 18% op de tweede plaats, gevolgd door Lavrov, de minister van Buitenlandse Zaken met 18%.
- ² De USSR implodeerde als gevolg van het beleid van president Reagan en werd simpelweg “weggeconcurrerd”.
- ³ Armenië is sterk verankerd met Moskou. Niet alleen door de historie, het Russische contingent in Guymri, het 2016 *Military Task Force Agreement*, maar ook door zijn lidmaatschap van de door Moskou gestuurde *Collective Security Treaty Organisation* (CSTO). In september 2013 gaf Armenië te kennen afstand te nemen van de *Association Agreement* met de EU en besloot kort daarop zich aan te sluiten bij de door de Russen geleide, maar inmiddels bijna ter ziele gegane, *Eurasian Economic Union* (EEU) en daarom stemde het land in de VN vóór de Russische annexatie van de Krim.
- ⁴ Onder Sargysian’s leiding kreeg Rusland de gelegenheid om een formidabele militaire basis te bouwen in Guymri, in het noordoosten van Armenië. Een 5000 man sterk contingent dat inmiddels is uitgegroeid tot een drie- en vermoedelijk vierdimensionale strijdmacht met Buk, S-300 luchtverdedigingsystemen, MI 35M gevechtshelikopters en MIG 29 jachtbommenwerpers.
- ⁵ De huidige regering echter verbiedt onderwijs over de gedeelde geschiedenis met Roemenië en heeft daarentegen *geïntegreerde geschiedenis* geïntroduceerd, waarin Moldavië wordt neergezet als een natie met zowel Moldavische als Roemeense wortels.
- ⁶ In 1994 werd er immers een “*Commonwealth of Belarus and Russia*”⁶ gecreëerd, dat uiteindelijk zou moeten leiden tot samensmelting van de twee landen.
- ⁷ Waaronder alle landen van de EU en de USA.
- ⁸ Rusland heeft al twee militaire faciliteiten in Belarus; een radarstation bij Baranovici en een communicatiecentrum van de Russische marine bij Minsk. Rusland heeft de wens te kennen gegeven om buiten zijn grondgebied militaire faciliteiten te installeren, zoals het geval is in Kirgizstan, Armenië en in de bezette Krim. Belarus zou de volgende locatie moeten worden.
- ⁹ Conform het scenario van ZAPAD 2017.
- ¹⁰ De *Eurasian Economic Union* is een in 2015 opgerichte organisatie, bedoeld als tegenvoeter van de Europese Unie, met als deelnemende landen Rusland, Belarus en Kazachstan., Kirgizstan en Armenië.